

- VIII. 4101 - 352 / 1934-35 - 1935. VII. 24 - lételes - egyhangú;
" 4204 - 40 / 1935-36 - 1935. X. 9. - költészet - egyöntetű;
" 4429 - 265 / " " - 1936. IV. 30. - vegyes - egyhangú;

Állásfoglalás, határozat m. 1913. X. 6. napján.

Állásfoglalás: 805 / 1935-36. j. sz.

Állásfoglalás: 1936. május 5.

17 DEBENI M. KIR. TISZA ISTVÁN FÜDŐMÁNYOS ÉRT.
JOG ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KAR.

EX: 1936 JAN 15.

469

szám.

Utóirat:

1935 - 1936

Utóirat: ...

Próbalapra kiadatik:

Dr. Földi Lajos

" Bozóky Ferenc

egyetemi professzor matematik.

debrecen 1936. január 16.

Bozóky Ferenc

e. i. délután.

A TÖRVENYTELEN GYERMEK ÉS ANYJÁNAK
MAGÁNJOGI VÉDELMEÉRŐL.

Írta:

Adler László

Jogtudori értekezés a magánjog köréből.

JOGTUDORI ÉRTEKEZÉS.

A TÖRVÉNYTELEN GYERMEK ÉS ANYJÁNAK
MAGÁNJOGI VÉDELMEÉRŐL.

Elfogadom! Elfogyóban
Debrecen, 1936. I/22. J. 1936. június 18.
Hozó: H. H. H.
Írta:
Oeller László

Tanulmány a magánjog köréből.

A 2683

FELHASZNÁLT FORRÁSMUNKÁK:

Dr. Engel és Dr. Steiner: Aházasságon kívül született
gyermek jogvédelme.

Dr. Meszlényi Arthur: Házasságon kívül született gyermek

Dr. Meszlényi Arthur: Személyi és Családi jog./Grill kiadás/

Dr. Kolozsváry Bálint: Magyar magánjog.

Dr. Tóth Lajos: Magyar magánjog.

Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének Törvényjavaslata.

Jogi hírlap 1934 -35 évfolyam.

A Magyar Általános Polgári Törvénykönyv tervezete
első szöveg.

Dr. Raffay Ferenc: A magyar Magánjog kézikönyve.

I.

A házasságon kívüli gyermekek száma az utóbbi évtizedben aránytalanul megnövekedett és önkénytelenül is magukra irányítják a köz figyelmét.- Kétségtelen tény, hogy nem mindennapi viszonyok között élünk, - a házasságok statisztikája szomorú csökkenést mutat, - mit nem tudunk mással, mint a szerencsétlen leromlott gazdasági viszonyokkal párhuzamba állítani. A fajfenttartó ösztön azonban igen ritkán hajlik meg a gazdasági viszonyok követelményei előtt, ha másképpen nem, - törvénytelen keretek között kíván érvényesülni.- Mindez így okozója s egyben magyarázója lesz a törvénytelen gyermekek túlságos szaporaságának, - s miután a gyökeres reformok keresztülvitelére, - a házassági életközösség létesítésére és fenttartásának megkönnyítésére, - nem vállalkozhatunk, önkénytelenül is kell, hogy a születésük pillanatá-

ban még egészen ártatlan apróságokat vegyük védelmünkbe.

E téren igen figyelemre méltóak azok az apró napi tragédiák is, melyeknek alaplötívuma a magát felvilágosult és "modern" -nek nevezett társadalom előítélete, - mely a házasságon kívüli gyermekeket megbélyegzi. Az előítélet ez ostora csattan az anyán és gyermekén egyaránt, - megveti és elítéli a megtévedt anyát és a gyermeknek egész életén keresztül éreznie kell születésének szépséghibáját. -

Ha mindezek figyelembe vételével és előre bocsátása mellett tanulmányozzuk át magánjogi törvényjavaslatunknak idevonatkozó fejezeteit joggal támadhat kétség bennünk, hogy vajjon az oly magas fokon álló törvényhozásunk eleget tett-e a házasságon kívüli gyermek és anyjának jogvédelme tekintetében mindazon erkölcsi követelményeknek, - mely a szülők vétkeiért nem kívánja többé a gyermeket büntetni, - s elősegíti-e, hogy az ártatlan gyermek ne induljon életének amugy is göröngyös útjára súlyos terhekkel megrakodtan. -

Törvényjavaslatunk ugyanis inkább kodifikálja az eddigi gyakorlatunkat s ez alapon,- bármennyire is emelkedett szellemű intézkedéseket ismerünk e téren külföldön / O.P.T.162.: "aházasságon kívüli születés a gyermeknek sem polgári becsületében, sem előmenetelében rövidséget nem okozhat"/, - hazánkban a törvénytelen gyermek jog-helyzetét ma sem jellemezhetjük máskép..... "minthogy a törvénytelen gyermek szülői vétkeiért ha manapság kevésbé szigorúan is,- de tény hogy lakol"./Kolozsvári Balint/

A törvénytelen gyermek ugyanis: "a vérség javaiban, díszeiben nem részesül,nevet, nemességet, címet, örökséget, nemzői után nem nyer"/.Frank./ Es bármennyire is át kell hogy hasson e tényekből kirivó igazságtalanság bennünket,- úgy érezzük,hogy a mai társadalmi és erkölcsi berendezkedésünk mellett gyökeresen segíteni mindezen - első pillanatban - képtelenek vagyunk.-

Az ideális állapot természetesen az volna, ha olyan társadalmi és jogi atmoszféra létesülhetne, amelyben míg egyrészt a társadalom sohasem éreztetné a házasságon kívüli gyermekkel, - másrészt a gyermek - sem érezhetné a társadalommal szemben születésének szépséghibáját és azt, hogy nem élvez a törvényes gyermekkel egyenlő jogokat is így alacsonyabb jogállásu.

Ezen ideális elgondolás azonban csak úgy lenne megvalósítható, ha a házasságon kívüli gyermek a vérvérokösség alapján nemzője családjába a kölcsönös családikötelék minden kritériumával együtt befogadtatnék és a törvényes gyermekkel minden tekintetben egyenjogósíttatnék.-

A házassági intézményen nyugvó családi élet, mint a mai társadalmi berendezkedésünk alapja azonban korlátot szab ezen ideális elgondolás elé, mert ennek megvalósítása a házassági intézményt, az ezen felépülő családi életet és az egész társadalmi beren-

dezkedést gyökeresen felforgatná.- Epp ezért idegenkedig a javaslat attól, hogy a házasságon kívül született gyermek és a természetes apa között családi kapcsolatot létesítsen, ami jelen társadalmi és családi berendezkedésünk és jogi intézményeink mellett csak helyeselhető, - mert nem a gyökeres felforgatásnak, hanem békés és célirányos fejlődésnek vagyunk a hívei.

E békés és célirányos fejlődés útján kettős mezőn kívánunk haladni!

Előbb az anya,- majd a gyermek terheinek megkönnyítése lebeg szemünk előtt.

II.

Miután a házasságon kívül született gyermek családi állása gyakorlatunk eddigi állásfoglalása alapján mindenekelőtt azzal a szabállyal írható körül, hogy atyjával jogi rokonságban nem állván, annak családjából ki van zárva,- nem tudunk e téren más javaslatokra gondolni, mint azokra, melyek az anyának is arány-

talánul súlyos és egyelőre terheit lenének hivatva megkönnyíteni.-

Az erkölcsi igazságérzésünk és a férfiak oly büszkén hangoztatott felsőbbrendűségével nehezen tarjuk összeegyeztethetőnek, hogy a törvénytelen gyermek minden terhét, - merthiszen legtöbb esetben maga a megszületett gyermek jelenti a legsúlyosabb terheket, - a védtelen és gyenge anyára hárítsuk.- Nehezen tarjuk összeegyeztethetőnek, hogy a férfiak köteles előzetekénysége e téren abban nyilvánul meg, - hogy egy kellemes aktus minden kellemetlen következményét a gyenge nőre háríthatja és valósággal visszaél igy a nőnek vele született magasztos önfeláldozó anyai-szeretetével. Tisztábban vagyunk ugyanis azzal, hogy az anya gyermekéért szülessen az meg bármilyen körülmények között is, az esetek legnagyobb százalékában szívesen vállalja a társadalmi előítéletek minden hátrányát és a legszűkösebb anyagi körülmények között is boldogan fog gyermeke felneveléséhez.-

Törvényjavaslatunk így súlyosan hiányos abban a tekintetben, hogy nem szabályozza kellően ama kérdést mely az anya terheit lenne hivatva megkönnyíteni. A 245 §-a szerint csupán anyjával és anyja rokonaival szemben áll ugyanolyan jogállásban a házasságon kívül született gyermek, mint a törvényes testvére, s így az elsőrangu tartási kötelezettség minden esetben az anyára s annak rokonaira hárul. Igen könnyen kizárhatóak viszont a javaslat azon rendelkezései, -melyek a gyermeknek természetes atyjával szembeni helyzetét szabályozzák.

A 247 § mindenképpel igyekszik megkeresni az atyát. Az e tekintetben a romai jogot követő hazai gyakorlatunk szempontjából meg kell állapítani, hogy a vélelmezett 6 - 10 hónapi gyermek fogamzási időszak legrövidebb ideje 182 nappal, -leghosszabb ideje 300 nappal -mindenkor beszámítva a nemzés és szülés napját is - számítandó. Ezekből folyóan állapítható meg, hogy a házasságon kívüli gyermek atyjának tulajdonképpen, kit

lehet tekinteni.-Hogy azonban kit kell tekinteni az még mindig szabad birói mérlegelés tárgya marad.-

Mindenekelőtt le kell szögeznünk,hogy bizonyos esetekben nem ítélhető el az a nő,aki egy ugyanazon - a nemzés szempontjából vélelmezhető időszakban -több férfivel folytat nemi viszonyt.De ha bármely oldalról is vizsgáljuk ezt a kérdést a javaslat ezen szövege - zése mégis csak hiányos marad.-Egyes esetekben ugyanis aránytalanul bünteti és terheli az anyát,-bizonyos e - setekben viszont ártatlanul ró terheket olyan egyénre, kinek végeredményében lényegében sokkal kevesebb oka van arra,hogy a gyermek atyaságát elfogadja.Jelenti mindez azt,hogy néha több férfi - és emellett jónódu férfi - mellett mégis csak az anyának kell a gyermek eltartásáról gondoskodni /a vélelmezhető időszak és a közösülés időpontja között pár jelentéktelen napi dif - ferencia van/,-de előfordulhat az is,hogy a több atya közül egynak kell a tartási kötelezettséget vállalni,- éppen:mert ő jónódu és mert az anya választásának ez

felelt meg legjobban.

Elsőrangú fontosságu lenne így, hogy a javaslat pontosan szabályozza azon eseteket, amelyekben az anya a kritikus időpontban, az erkölcsi felfogást nem megbotrányoztató módon, több férfivel folytatott nemi viszonyt.

A mai jog szerint az anya maga választhatja ki azt a lehető atyák közül, akit perbefogni akar és ha bizonyítást is nyer az a körülmény, hogy a fogamzás idejében többekkel is közösült, ha ez a közösülés nem keserűképpen, vagy a női szeméremérzetet botrányosan sértő módon történt, akkor is az általa megjelölt apa lesz tartásra kötelezve.-

Ez azonban méltánytalan, mert az anya a lehető apák közül rendszerint a legtehetősebbet választja ki, és fennáll annak a lehetősége, hogy nem is abból a közösülésből fogant a gyermek.-

Akkor tehát, amikor biztonsággal nem lehet megállapítani, hogy az anyával közösülők közül ki az

apa, felvethető az a kérdés, -nem e kellene törvényileg szabályozni azt, hogy ily esetekben kik és milyen arányban fizessék a tartást, vagy hogy a tartást egyáltalában kell-e fizetni.-

Véleményünk az, hogy ha többekkel való közösülés esetén a felettség meg nem állapítható, a tartást az apák vagyoni és kereseti viszonyaik arányában fizessék-

A gyermek érdeke ugyan az volna, hogy az apák egyetemlegesen feleljenek a tartásért - és hasonlóképpen ez volna az anya érdeke is, kinek így jelentékenyen csökkenne mindazon terhe, melyet a gyermek eltartási kötelezettsége ró rá, -természetesen az egymás-közötti fejenkénti viszkereset fenntartásával. Ez azonban az apákra nem lenne méltányos ugyan, mert esetleg az egész tartás olyan egyenre hárulna, aki nem is apja a gyermeknek.

Mindazonáltal előbbi véleményünket gondoljuk helyesebbnek, aminek törvényerejű kimondását -ikrek születe esetén - egyenesen nélkülözhetetlenek tartjuk.-

E dolgozat keretén belül, inkább az anya és gyermek védelmére vállalkozván főleg egyoldaluan azon esetekkel foglalkozunk, melyek az említettekre előnyös szintben tárják fel a helyzetet. A teljesség kedvéért be kell számolnunk azonban azon esetekről, melyek az anya feslettsége miatt érthetően helyezik el a gyermeket csakis az anyánál s annak tartási kötelezettségéig csakis az anyára hárul.-

Az anya szempontjából -különösen a lehető atyák szempontjából - ezen törvényi szabályozás érthető. De a gyermekekre és az anyára való tekintettel semmiesetre sem helyes.-

A feslettségi kifogás során felhozott adatok a perben kifejezetten a bíró belátására vannak bízva, s az így felhozott perbeli tényekből, mindenkor nehéz feladata a bírónak - a bizonyítási eljárás során - a perenkívüli tényekre következtetni, -hogy azután a kétőt egymással oki kapcsolatban hozva,- az okság törvényei alapján módjában legyen az anyagi igazságnak megfelelően a konzekvenciákat levonni.-

A Kuriának leszögezett álláspontja e téren, hogy a mással való közösülés kifogása sikeresen csak akkor érvényesíthető, ha nemcsak az bizonyíttatik, hogy az anya a fogamzás ideje alatt mással is közösült, hanem egyuttal az is, hogy a nő a fogamzás időszakában nyilván feslett életet ~~xxxxx~~ folytatott./C.47.Grill/

Hogy a feslettség jogkérdés - és nem ténykérdés - ez szintén megállapításra talált. Így tanúk erre nézve ki nem hallgathatók, hanem csupán oly tényekre, melyekből arra, hogy a törvénytelen gyermek anyja a fogamzás ideje alatt feslett életű volt esetleg következtetés vonható.

Ez a feslettség pedig ez alapon csak akkor és illetve abból következethető, ha a nő a közösülést egy időszokban többekkel üzletszerűen, szemérmetlen módon, vagy a női szeméremérzet hiányára valló magaviselettel üzi. A körülményeknek a szeméremérzet teljes hiányára mutató jelentősége más és más társadalmi osztályu és felfogásu egyéneknél egyenlő hatásu - természetesen - nem lehet.

Hogy mindezek alapján konkluziókat vonhassunk le, -meg kell állapítanunk, hogy törvényjavaslatunk ami szempontunkból e téren kettős hiányosságban szenved.

Nem védi kellően a jobb érzésű anyát,-

Nem védi kellően a felelt nő gyermekét.-

Az első esetben - mint a fentiekben előadtuk -vagy teljesen - de legalább is igen nagy részben - az anyára hárul a gyermek felnevelésének minden terhe /szegény a természetes atya/, -az érem másik oldalán:aránytalanul súlyt egy atyát - noha a vélelmezhető időszakban a nő többekkel közöskült.

Igy tehát míg az első esetben egyenlő kötelezettséget látnánk helyesen az anya és az atya oldalán a gyermekkel szemben,- addig a másik oldalon a több apa fogalmával próbálunk megbarátkozni,- aminek mint fentebb előadtuk tisztán anyagi vonatkozásban látnánk a jelentőségét.-

Azon tételünk, mely az előbbi esetben az anya és az atya egyenlő kötelezettségére vonatkozik - természetesen csakis azon esetben, amikor a nő csupán az il-

lető egy férfivel folytat nemi viszonyt - bővebb magyarázatát abban leli, hogy a férfire róható tartási kötelezettség fogalma mai jogunk szerint igen szűk.-

A természetes gyermek részére megállapítandó tartásnál az volna az irányadó, hogy abból a gyermek ellátási és neveltetési költségei fedezhetőek legyenek. A gyakorlatban azonban a tartásdíj legtöbbször alig haladja meg azt az összeget, amely a legégetőbb szükségletek fedezésére elegendő. Kiszabásánál egyébként mind az anya, mind az atya vagyoni viszonyai s e mellett az anya társadalmi helyzete is figyelembe veendő. A tartás fizetés időtartama gyakorlatunk szerint a gyermek 12.-ig, -kivételesen 14-ik életévéig terjed s ebben mindenesetre van némi szűkkeblőség, mert annak a felvételnek, hogy a gyermek ily életkorban már keresetképesnek tekinthető, az esetek igen nagy számában alig van helyes alapja. Ujabbán előfordul, hogy a bíróságok ténykérdésnek minősítik a dolgot s a kiskorú "keresőképeségéig" itélik meg a tartást. A fizetés módjára nézve szabály, hogy a tartás előleges és készpénz-

ből álló havi részletekben szolgáltatandó ki. Visszanőleg a bíróság tartásdíjat rendszerint nem szokott megítélni, kivéve, ha mindössze rövid időről van szó, vagy ha az anya a tartáskövetelésben tanúsított késelmét elfogadható okkal indokolja.

Az atyának a gyermekkel szembeni kötelességeire később még kitérünk, -e helyen csupán az anyával való relációban említettük mindezt fel, -miután akkor, amikor az atya a napi élet követelményeinek kellően megfelelő módon gondoskodik gyermekéről, -ugyanakkor jelentős mértékben az anyát is tehermentesíti.

Az anya védelmében így - egyrészt az egy atya tartási kötelezettségének magasabb mértékével, -több egyén anyagi lekötésével másrészt, -ugy hisszük lezárhatjuk e gondolatkört, mely ekként a nő védelme felé fokozottabban törekvő irányok kiinduló pontjaiul szolgálhat. -

A feleslett nő gyermekének védelmét azonban nem tudjuk másként, mint a charitatív intézmények bevoná-

sával megoldani. Hogy egy gyermekre a féslett anya légköre s milieuje mily hatással van az kellően úgy sem ecsetelhető. De hogy egy gyermek nem szenvedhet a morális emberi felfogásokból teljesen kivetkőzött anyja miatt egész életében: azt szintén plauzibilisnak látjuk. Miután oly kevés azon esetek száma, melyekben a megszületett gyermekre való tekintettel az anya igyekszik szebb vizek felé fordítani életének szomoruan eltévedt hajóját, -s miután még ezen kevés esetek között is elenyészően csekélynek mondható az a százalék, -mely a "lejtőn nincs megállás" törvénye miatt eredményt érhet el, -ugy hisszük hogy úgy az anya, mint a gyermek legégetőbb érdekében szolgálna ez esetekben a szociális gyermekintézmények törvényszerű bevonásának ki-mondása, -s minderre ma különösen érezzük eljöttnek az időt. -

III.

Ami a gyermekvédelem terén a továbbiakban feladatot róunk azt a magánjogi javaslat nagyrészen felöleli, s így vizsgálódásunk tárgya mindennek előtt az lesz, hogy mi az amit e téren mint megalkotott, vagy megalkotás alatt álló jogszabályként örömmel üdvözölhetünk, s mi az, - aminek hiányát érezzük s melyek azok a körülmények, melyeknek megoldása időszerű volna. -

Az első esetben meg kell emlékeznünk mindazon könnyesébségekről, melyek a házasságon kívül született gyermeket az erkölcsi és társadalmi téren, - az eléje tornyosuló akadályok leküzdésén átsegítik, - s így be kell számolnunk a törvényesítés, - az atyaság elismerése és az örökbefogadás intézményeiről. -

Más oldalról az atya nevének viselése és az atya családjában való öröklés nehéz utjainak járhatóbbá tételére nézve lesz egy pár szerény reflexiónk. -

Vegyük ez eseteket egyenként számba !

IV.

A házasságon kívül született gyermek törvényesítése két módon történhetik. Utólagos házassággal, - és királyi kegyelemmel. -

Törvényesítés utólagos házassággal /Legitimatio per subsequens matrimonium/ történhetik, ha a nemző szülők között utólag érvényes vagy vélt házasság jön létre, - ez esetben a gyermek törvényessé lesz, még pedig ipso iure, - kivéve ha a gyermek mindkét szülő által tudott házasságtörésben fogantatott, vagy ha fogantatásakor nemző szülői között a vérrokonság és egyenéságbeli sogórság áthárithatatlan akadálya forgott fenn.

Ez esetekben bizonyítandó, hogy a szülők a gyermek fogantatása idejében egymással közösültek. Bizonyíték erre nézve a gyermek elismerése is és a férjnek ez a ténye anyakönyvön vagy közokiraton kívül is igazolható. Ha a bizonyítás sikerül a gyermek törvényes lesz akkor is ha a házasság előtt s a gyermek születése után az anya mással élt házasságban, - továbbá akkor is, ha a szülők között a közösüléskor egyéb akadály forgott fenn.

A törvényesítésnek a születés percéig visszaható ereje nincs, hatálya tehát csak a házasságkötésnél áll be és az időközben született törvényes gyermekek netáni előjogait nem sértheti, de viszont kihat az esetleg korábban elhalt gyermek ivadékaire is.-

A királyi kegyelennel való törvényesítésre csak fontos okból lehet olyan gyermek törvényesítését ajánlani, aki ha az anyja életében volna, -utólagos házasság által nem lenne törvényesíthető.

A törvényesítés tisztán kegyelmi tény lévén, a jogszerinti minimumnál többet is foglalhat magában. A minimum az, hogy a törvényesített gyermek atyjával és annak leszármazóival a királyi elhatározás keltétől kezdve a legteljesebb jogi rokonságba lép, atyja egyéb rokonaival ellenben soha.-

A házasságon kívül született gyermek hátrányos jogi helyzetén segíthet még az örökbefogadás intézménye.

Az örökbefogadás az a szerződés, melynél fogva valaki másnak gyermekét saját gyermekéül fogadja, hogy az általa neveltesse, utána örökölhessen és esetleg nevét

is elnyerje. Az örökbecfogadás így mesterségesen létesíti azt a viszonyt, amely szülők és gyermekek között a természetes kapcsolataiból folyik.-

Jogunkban minden önjogu férfinak és nőnek van örökbecfogadási képeessége, melyet az sem alterál, ha az örökbecfogadó házasságban él és házastársa az örökbecfogadást ellenzi. Közösen csak házastársak fogadhatnak örökbec. Az örökbecfogadó és örökbecfogadandó között legalább 16 évnyi korkülönbségnek kell lennie.-

.

Az elmondottakban vltunk bátrak rámutatni magánjogunk azon intézményes rendelkezéseire, melyek a törvénytelen gyermek védelmében, -azok alacsony jogállását lennnek hivatta emelni, - s ezen emelést elősegíteni.-

S mielőtt a továbbiakban azon kisebb javaslatokra térnénk át, melyeknek valóra válását bizonyos esetekben jelentős okok indokolják, -azzal a kissé elavult előítélettel szeretnénk szembenézni, mely a törvénytelen gyermek helyzetét oly alacsonnyá teszi.-

Nemcsak az anyát és gyermekét bélyegzi meg ez a társadalmi felfogás, hanem a magánjogi egyenlőtlen elbánás

is érzékenyes súlytja a törvénytelen gyermeket.-

A gyermek helyzete már méhmagzat korában kedvezőtlenebb, mint a házasságban nemzettel. Az anya elpalástolni, sokszor elhajtani igyekszik magzatát, a szégyentől és nyomortól félvén, mert ilyen állapotban esetleg munkát sem kap. Születésük után rendszerint dajkaságba kerülnek a törvénytelen gyermekek s mert anyjuk rendszerint szegény apjuk pedig vagy ismeretlen, vagy tartást egyáltalában nem, esetleg pontatlanul nyújt, ellátásuk majdnem mindig silány. Nem részesülnek kellő gondozásban, sokszor pedig kiéheztetés és sanyargatás következtében elpusztulnak. Gyermekölés, gyermekkitétel nem ritkán a sorsuk. Ha felcseperednek rendszerint hiányosabb a nevelésük, minél fogva sokkal nagyobb százalék lesz közülük prostituált és bűncselekmények elkövetésére hajló, mint a törvényes születésűek közül.-

Mindebből azonban nem lehet arra következtetést vonnunk, hogy miután a gyermekek egészen alacsony sorból származnak leggyakrabban, -felesleges hogy nagyobb gondot

fordítsunk rájuk. Ez alapon ugyanis a ma már oly magas fokon álló átörökléstan megállapításai is segítségünkre lehetnek, s le kell szögeznünk, hogy nem valószínű, miszerint a gyermek feltétlenül az anya milieujé ütközik ki, - sőt éppen ellenkezőleg - miután a törvénytelen gyermekek atyja igen sok esetben magasabb körök tagjai közé tartoznak - feltételezhető, hogy az átöröklődés az apával kapcsolatos relációban mutatkozik, s amennyiben a gyermek megfelelő körülmények közé kerül, még igen hasznos tagja lehet a társadalomnak. Kétségtelen, hogy súlyos komplikációkra adna okot, minden olyan rendelkezés, mely az apó a gyermek jogállását az atyjáéval szorosan egybefűzné, - ezért szükséges hogy a törvény jövőbeni rendelkezései oly alapról induljanak ki, - melyek módot nyújtanak ahhoz, hogy a jobb érzésű emberek ebbeli szándéka keresztülvihető legyen.

Igy tehát nem ex lege következően kívánjuk a gyermek és atyja közötti viszonyt kimondatni, csupán módot kívánunk nyújtani ahhoz, hogy az atya - az anyára való tekintet nélkül - törvénytelen gyermekét magához emelhesse.

V.

A házasságon kívül született gyermek egyik legnagyobb és legjobban érezhető hiánya, hogy az anyja nevét kell viselnie és így a születés szégyenfoltja örökké kísérti.

A házasságon kívüli gyermekekre természetes apja nevének átruházása kell, hogy bizonyos körülmények fennforgása esetén megengedtettsék.

A javaslatból azonban ennek a jogiszabályozása hiányzik.-

A javaslat e tekintetben lényegesen eltér a Polgári Törvénykönyv Tervezetének első szövegétől, amelynek 346.§-a igen helyesen kimondotta azt, hogy: "ha a törvénytelen gyermek természetes atyja az anyakönyvezető előtt személyesen vagy közokiratban elismerte a gyermeket neki családneve viselését az anya beleegyezésével megengedte és ez a születési anyakönyvbe bejegyeztett: a gyermek az anya családneve helyett az atya családnevét viseli."

Az első szöveg megjelenésétől a javaslat benyújtásáig eltelt 28 év úgy látszik inkább a konservatívabb felfogásnak kedvezett és ennek tulajdonítható, hogy a javaslatból ez a liberális irányítás kikuszóbtetett.

Hamár az 1894. évi XXXIII. t. v. 41. §-a megengedte azt, hogy: "a törvénytelen gyermeknek természetes atyja által való elismerése a születési anyakönyvbe bejegyzendő legyen" és ehhez az elismeréshez és bejegyzéshez már eddigi joggyakorlatunk is hozzá fuzta azt a jogi konzekventiát, hogy a természetes apa ez esetben felelősségi kifogással nem védekezhet és a tartási kötelezettsége alól nem szabadulhat, és ha az 1894. évi XXXIII. t. c. 7.-ik §-a megadta a természetes apának, aki a gyermeket a magáénak elismerte a jogot arra, hogy követelhesse, miszerint a gyermek az ő vallásában neveltesse, akkor helyesen és következetesen és a gyermek jól felfogott érdekében jártak el a T. megalkotói, amikor annak a természetes apának, aki a gyermeket az anyakönyv vezető előtt

vagy közokiratban magáénak elismerte és ezt a születési anyakönyvbe fel is jegyeztette, megengedték azt, hogy családi nevét házasságon kívül született gyermekére ráruházhassa. Eddigi jogunk a névátruházását, mint önálló jogi tényt nem ismerte, Jelen esetben sem, mint önálló jogi tény jelentkezik a névátruházás, hanem csak a gyermeke apaságának elismerésével kapcsolatban és csak akkor, ha ez az elismerés az anyakönyvvezető előtt, vagy közokiratban történik és az anyakönyvbe feljegyeztetik.

Az igaz, hogy nem lehet kellően kont-
rdálni azt, hogy vajjon a gyermek igazi természetes
apja tette-e meg az elismerést, de épp úgy fennállhat
a legitim házasságban az az eshetőség, hogy a gyermek
apja nem a férj.

Miután pedig a házasságon kívüli gyer-
mek apaságának elismerése a törvényben meghatározott
anyagi és erkölcsi kötelezettségekkel jár, igen rit-
kán fog adódni az az eset, hogy a gyermek apaságának
elismerése végett nem a természetes apa jelentkezik.

Ha a névátruházást abból a szempontból is vizsgálat tárgyává tesszük, hogy nem-e lesz ártalmára a házassági intézményre és nem-e fogja előmozdítani a házasságon kívüli együttélést arra a következtetésre jutni, hogy a mai erkölcsű világrend mellett a házassági intézményt nem kell félteni és éppen a gyakorlati házassági viszony szaporítja a házasságon kívüli gyermekek számát és éppen ezen gyermekek érdeke és jobb sorsa kívánja és követeli a névátruházás megengedhetőségének szabályozását.-

Azzal, hogy a természetes apa a gyermeknek hites helyen történt elismerésével egyidejűleg megengedi nevének viselését, még nem létesített való vérségi családi kapcsolatot. Ennek a ténynek egyáltalában nem lehet tulajdonítani olyan hatást, melynél fogva az elismert gyermek követelhetné azt, hogy az apa családjába felvétessék, vagy apja vagyonába örökösödhessék.-

Jelenti azonban azt a társadalmi előnyt, amelyet a névcseré biztosít és amely során legalább is morális szempontokból segíthet.

De megdöbbő gyakorlatunk azon hiányossága, mely a gyermek tartásdíjának megfizetésére még csak kötelezi az atyát, - azonban atyai jogokat ennek egyáltalában nem ad, s miután ehelyen főleg a gyermek érdekében keresünk oly módus vivendiket, melyek az atyát közelebb hozhatják gyermekéhez, nem lehet figyelmen kívül hagyni a javaslat azon általános szellemét, mely kötelezettségeket ró ugyan az atyára, de jogokat nem.

A természetes atya akkor, amikor házasságon kívül született gyermekét elismeri, sőt még nevének viselését is megengedi, bizonyos bensőbb személyes viszonyt igyekszik a gyermekével létesíteni, az apai szeretettől vezéreltetve. Hányszor látjuk az életben, hogy a természetes apa mennyire szereti házasságon kívül született gyermekét, ajándékokkal halmozza el, nemcsak a szükséges tartási hanem speciális nevelési

költségeit és viseli,miért ne lehessen az ilyen apának megadni a jogot arra hogy gyermekét meglátogathassa, annak nevelésébe, pálya megválasztásába beleszólása legyen, vagy ha az anya meghal, vagy szülői jogat elveszti, a gyámságot átvehesse.-

A házasságon kívül született gyermekek leg nagyobb száma a házasságon kívüli együttélésből, az úgynevezett ágyassági viszonyból származik.-

Férfi és nő összeállanak, közös háztartás és közös munkára, bekövetkezik a gyermek áldás is és ki mondhatná azt, hogy az apa nem éppen úgy szereti gyermekét, mintha az törvényes házasságból származna. Az ágyassági viszony elég gyakran törvényes házassággal szakad meg, amikor az ágyassági viszony alatt született gyermekek utólagos házassággal lesznek törvényesítve, de még gyakoribb az az eset, amikor az ágyassági viszonyban élők vagy nem is gondolnak viszonyuk törvényesítésére, vagy ez elé akadályok állanak és hosszú évekig, esetleg

valamelyik fél haláláig élnek egymással ágyassági viszonyban és nemzik a házasságon kívüli gyermekeket.-

Az ilyen családban az apa és gyermekek között a vérségi és családi kapcsolat minden külső jele megvan. De megvan a belső szeretetteljes vonzalom is.-

A törvény azonban nem ismeri a természetes apa és a házasságon kívüli gyermek közötti vérségi és családi kapcsolatot, nem ismeri el az apának semmiféle jogát a gyermekhez és így bekövetkezik a tragikus összehitközés a rideg jog és az emberi méltányosság között abban a pillanatban, amint az ágyastársak valamelyikének halála, vagy más ok miatt a házasságon kívüli viszony felbomlik.-

A Javaslát szerint a természetes apával a gyermeknek semmiféle kapcsolata nincs.-Ha az anya meghal, a gyámságot az anya felmenő ágbeli rokona, testvére, vagy oldalági rokona gyakorolja.- A természetes apa a gyámságból ki van zárva, dacára annak, hogy a gyermeket ő tartotta, neveltette és apai szeretetének minden

külső és belső megnyilvánulásával ehalmozta.-

Mennyivel helyesebb, emberesebb és szociálisabb volt a Tervezet első szövegének 347. §-ában megkonstruált az a jogszabály, mely szerint: "Ha a törvénytelen gyermek anyja meghalt, vagy ha a gyámhatóság az anyának a gyermek személyére vonatkozó szülői jogát korlátozta, felfüggesztette vagy megszüntette, a természetes atya pedig a 346.§-ban meghatározott módon a gyermeket elismerte s őt eltartani és nevelni kész és képes is: a törvénytelen gyermek személyére vonatkozó szülői jog az anya helyett a kiskorú anyai rokonainak és gyámjának megelőzésével, a természetes atyát illeti és vele szemben a gyám a gyermek személyére nézve csak az ellenőrző gyám jogkörével bír.

Midőn a gyermek személyére vonatkozó szülői jog a természetes atyát illeti, az atyának a gyamság viselésére az anyától a végintézkedésben nevezett gyám és az anyai nagyszülők után a többi rokonnal szemben elsőbbsége van,"

Akkor, amikor a gyermek a természetes apa háztartásában él a tervezet első szövege szerinti jogszabályozást a törvénybe feltétlenül felveendőnek tartjuk.

Ez a kérdés tehát az esetek nagy számánál fogva is jogi szabályozást igényel és e tekintetben az elismerés intézményesítése kellő cautalek és garantiak mellett a gyermekek érdekére megfelelő hatással lesz és így a törvénykönyvbe való felvétele szükséges.

VI.

Ugy véljük hasonlóképpen a gyermekek érdekét védeni azon intézkedés is, mely a házasságon kívül született gyermekek atyja örökségében is bizonyos mértékben érvényesülni engedi.-

E kérdést javaslatunk akként véli megoldható-
nak, hogy: " az államkincstárt megelőzően kivételesen az örökhagyó volt házastársának legközelebbi rokona, vagy az örökhagyónak közokiratban elismert házasságon kívüli gyermeke a törvényes örökös " - majd később - "atyjának

hagyatékában más örökös nemlétében az államkincstárt megelőzve a házasságon kívüli gyermek a törvényes örökös ha atyja őt közokiratban magáénak elismerte."

A javaslat tehát kimondja a házasságon kívüli gyermek örökösödési jogát a természetes apa vagyónára, de csak arra az esetre, ha más örökös nincs.-

Vajon nem lehetne-e azt a jogelvet tovább fejleszteni s kimondani azt, hogy a házasságon kívüli gyermek abban az esetben, ha atyja őt közokiratban a magáénak elismerte és nevének viselésére feljogosította, továbbá a nemi és szülés hosszabb időn át folytatott együttélés alatt történt és a természetes apa az anyával és gyermekével egy háztartásban élt, természetes atyja hagyatékának azon részében, melyet az anyával házasságon kívüli együttélés alatt szerzett, a felmenő és oldalági rokonokat megelőzve örökösödik.-

Mai jogunkban ezen örökösödés ki van zárva, mit törvényhozásunk azzal indokol, hogy az ágyassági viszony erkölcstelen lévén, abból jogi cautélák le nem vezethetők.-

Arra nyílik mód, hogy a gyermekek anyjuk jogán az ágyassági viszony fennállása alatt szerzett vagyonnak anyjukra eső fele részét követeljék. Idevonatkozóan kellő illusztrációul szolgál a Kurianak I.7534/926 sz. határozatával eldöntött alábbi eset:

Felperesek anyja 30 éven át házasságon kívül együtt-élt az alperesek jogelődjével. Az ezen viszonyból származó felperesek természetes apjuk örököseitől az együttélés alatt anyjukkal közösen szerzett vagyon fele részének kiadását követelik. A tábla elutasítja a keresetet, mert ágyassági viszonyból nem származik közszerzeményi igény. A Kuria a következő indokolással változtatja meg ~~XXOKI~~ az ítéletet:

Az ágyassági viszonyból közszerzeményi igényt érvényesíteni nem lehet. Felperesek anyját tehát az alperessel folytatott együttélés alapján közszerzemény nem illette. Felperesek azonban nem közszerzeményt, hanem az anyjuk és természetes apjuk által együtt szerzett vagyonból az anyjuk jogán rájuk eső részt követelik.-

Az a körülmény, hogy az ágyasság a jó erkölcsökbe

ütközik, a kereseti követelés érvényesítését nem gátolja, mert ebből az okból csak az agyasság letesítése és fentartása érdekében kikötött szolgáltatás követelessége van kizárva, a felperesek anyja azonban a 30 évi együttélés alatt együtt dolgozott és így közösen szerzhető is a természetes apával, ilyen módon előállott közös szerzeményből az egyik szerzőtársra eső rész kiadása iránti követelés pedig nem ütközik a jó erkölcsökbe, a felperesek tehát az anyjuk és természetes apjuk együtt munkálkodása folytán előállott szerzeményből az anyjuk jogán a reájuk eső részt követelhetik.-

Arra mód azonban, hogy a közszerzeménynek az atyára eső részéből is jusson a törvénytelen gyermeknek nincs.

Miután mint fentebb előadtuk, hogy a házasságon kívüli ugynevezett agyassági viszony nem sporadikus jelenség, hanem a nemi együttélés igen gyakori formája, ennél fogva igen számtalan jogesetet lehetne felhozni annak illusztrálására, hogy az öröklési jog hiánya folytán milyen sok méltánytalanság és igazságtalanság éri a házasságon kívüli gyermeket.-

Hiszen a természetes apa, aki évtizedekig élt együtt az anyával és a házasságon kívüli gyermekeivel példás egyetértésben, élvezi gyermekeinek szeretetét és ragaszkodását, bizonyára nem akarja azt, hogy elhalálózása után a vagyonában gyermekei ne is részesedjenek.-

Az igaz, hogy ~~hanár~~ bizonyos akadályoknál fogva utólagos házassággal a gyermeket nem törvényesítheti, igénybe veseti az örökbe fogadás intézményét, tehát végrendeletet és ily uton-módon biztosíthatja házasságon kívüli gyermekei számára a vagyonát, azonban számolni kell az emberi gyarlósággal, az előrelátás hiányával, - a műveletlenséggel és tudatlansággal, amely tényezők okozzák azt, hogy gyakoribb az az eset, amikor a természetes apa vele együtt élő házasságon kívüli gyermekeiről nem gondoskodik.-

Habár a Javaslát 174.§-ának 3.bekezdése szerint a házasságon kívüli gyermek csak az anyjának és anyja rokonainak a rokona és így a házasságon kívüli gyermek és természetes atyja között a törvény szerint rokonság nem keletkezik, nézetünk szerint az élet reali-

tásaival számolva, mégis meg kellene adni a házasságon kívüli gyermeknek az örökösödési jogot a következő feltételek mellett, - a természetes apának legalább is arra a vagyonára, amelyet az anyávali együttélés alatt szerzett:

1., A gyermek közokiratban történt elismerése.

2. Ha a természetes atya nevének használatát megengedte

3., Ha a nemzés és szülés az anyával hosszabb időn át folytatott együttélés alatt történt. -

4., A természetes apa az anyával és gyermekeivel családi közösséget alkotott, illetve egy háztartásban élt. -

Ezen korlátozott örökösödési jog kimondása még nem vonja maga után a Javaslat 174 §-3. bekezdésének hatályon kívül helyezését, mert az ott lefektetett szabály alól csak kivételt létesítené, a feltételek fennforgása mellett s nem érintené a Javaslat azon alapfellegését, amely nem kíván a házasságon kívül született gyermek és természetes atyja, valamint ennek családja között vérszerinti rokonságot létesíteni, ellenben teljesen alkalmas

azon kirívó méltánytalanság és igazságtalanság kiküszöbölésére, amely a házasságon kívüli gyermeket elűti attól a vagyontól is, melyet a vele szemben szülői szeretettel viseltető természetes atyja tulajdonképpen neki szánt.-

A házasságon kívül született gyermek, mint Damas is mondja "egész életében szerencsétlen, pedig semmiről sem tehet". Sajnos joggyakorlatunk s legújabb törvényjavaslatunk semmivel sem igyekszik könnyíteni terheit, -megállapításaik nagy általánosságban mozognak és rendelkezéseik alig valamivel többek a semminél. Ugy hisszük, hogy a mai kor emelkedett szellemi felfogása idejekorán észre fogja venni azt a nagy szakadékot, mely a törvényes és törvénytelen gyermek között tátong, s különösen tekintettel lesz arra is, hogy miután a nőstoha viszonyok miatt az utóbbiak száma aránytalanul elszaporodik, kellő időben siessen ezek segítségére és tegye lehetővé, hogy ez ártatlan csoportból társadalmunk egyik befogadott eleme és rétege kikerülhessen.-

S ha az anyának szomorú helyzetére is tekintettel vagyunk, -joggal kell feltételeznünk, hogy az ember-

társait megbecsülő s amellett mindig lovagias velleitást mutató magyar felfogás kell, hogy e kérdés időszere rendezését törvényesen megoldja.-

DEPARTMENT OF THE ARMY
1962 (93)